

Секція: Економіка та управління національним господарством.

Ковалевич Д. А.

к. е. н., асистент кафедри фінансів і кредиту,

Шупер А. С.

студент економічного факультету,

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича,

м. Чернівці, Україна

ВИКОНАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

Для забезпечення економічного розвитку та гідного рівня життя громадян будь-якої держави світу надзвичайно важливу роль відіграє якісне та комплексне управління державними фінансами. Органи державної влади кожного року вирішують складне завдання щодо балансування та забезпечення раціонального співвідношення між дохідною і видатковою частинами Державного бюджету України. Адже централізований фонд коштів є головним фактором поточної фінансово-економічної стабільності держави, а також потенційного розвитку її економічної системи.

Бюджетні кошти держави є основою для розв'язання пріоритетних соціально-економічних завдань. Високий рівень ефективності їх використання виступає фундаментом повноти виконання державних функцій і необхідною умовою для усунення негативних поточних факторів, що стримують економічне зростання.

Саме тому, в умовах складної економічної ситуації в Україні та світі особливої уваги потребує детальний аналіз стану виконання дохідної та видаткової частин бюджету держави.

Державний бюджет України – це план формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються органами державної влади протягом бюджетного періоду [3, с. 1].

Держава за допомогою бюджетного процесу здійснює мобілізацію коштів, що необхідні для забезпечення соціально-економічного розвитку держави. Саме від стану сформованості необхідного обсягу державних доходів, залежить рівень повноти реалізації основних державних функцій [4, с. 94].

Проаналізуємо стан виконання дохідної частини державного бюджету та її структуру на 01.10.2021 року (таблиця 1).

Таблиця 1

Доходи державного бюджету України за статтями доходів на
01.10.2021 р.

Найменування доходів	Доходи, млн. грн.	Питома вага, %
1. Податкові надходження	773286,6	83.65%
Податки на доходи, прибуток та збільшення ринкової вартості	205680,0	22.25%
- Податок на доходи фізичних осіб	97969,0	10.60%
- Податок на прибуток підприємств	107710,9	11.65%
Рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів	41668,0	4.51%
Внутрішні податки на товари та послуги	495324,7	53.58%
- Акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів	58678,1	6.35%
- Акцизний податок з ввезених в Україну підакцизних товарів	58714,0	6.35%
- Податок на додану вартість з вітчизняних товарів (з урахуванням бюджетного відшкодування)	113781,2	12.31%
- Податок на додану вартість з імпортованих товарів	264151,3	28.57%
Податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції	27640,2	2.99%
- Ввізне мито	26688,0	2.89%
- Вивізне мито	952,2	0.10%
Збори на паливно-енергетичні ресурси	0,5	0.00%
Інші податки та збори	2973,2	0.32%
2. Неподаткові надходження	140820,9	15.23%
Доходи від власності та підприємницької діяльності	52336,8	5.66%
Адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційної діяльності	9230,3	1.00%
Інші неподаткові надходження	11744,6	1.27%
Власні надходження бюджетних установ	67509,3	7.30%
3. Доходи від операцій з капіталом	300,7	0.03%
Надходження від продажу основного капіталу	27,3	0.00%
Надходження від реалізації державних запасів товарів	250,1	0.03%
Кошти від продажу землі і нематеріальних активів	23,2	0.00%
Кошти від закордонних країн і міжнародних організацій	490,4	0.05%
4. Цільові фонди	198,1	0.02%

5. Офіційні трансферти	9382,7	1.01%
Усього	924479,5	100.00%

Джерело: [2, с. 1]

На основі вищенаведеної статистичної інформації можна стверджувати про повне домінування податкових надходжень у структурі доходів Державного бюджету України, адже вони складають 83,65% від загального обсягу надходжень. Найбільший обсяг надходжень до бюджету забезпечує податок на додану вартість з імпортних товарів (28,57%). Основу неподаткових доходів Державного бюджету України складають власні надходження бюджетних установ (7,30%). Одним із шляхів оптимізації соціально-економічної ситуації в Україні, на нашу думку, може бути забезпечення зростання обсягу надходжень податку на доходи фізичних осіб та податку на прибуток підприємств за рахунок детінізації вітчизняної економіки.

До факторів, що впливають на обсяг надходжень податків до бюджету, відносять: динаміку ВВП, рівень інфляції, динаміку мінімальної заробітної плати, стан платіжного балансу, законодавчу базу, обсяг експортно-імпортних операцій, існування податкових пільг для підприємств, прибутковість або збитковість суб'єктів господарювання тощо [4, с. 95].

Бюджетні видатки є надзвичайно важливим засобом впливу на зростання економіки, оскільки вони виступають фундаментом для можливих змін структури виробництва, впливу на результати діяльності економічних суб'єктів, здійснення позитивних соціальних перетворень.

Видатки бюджету являють собою інструмент розподілу і перерозподілу централізованого грошового фонду держави та його використання за цільовим спрямуванням для забезпечення підвищення рівня добробуту суспільства [1, с. 63].

Структура видатків державного бюджету України за функціональною класифікацією на 01.10.2021 року представлена на рисунку 1.

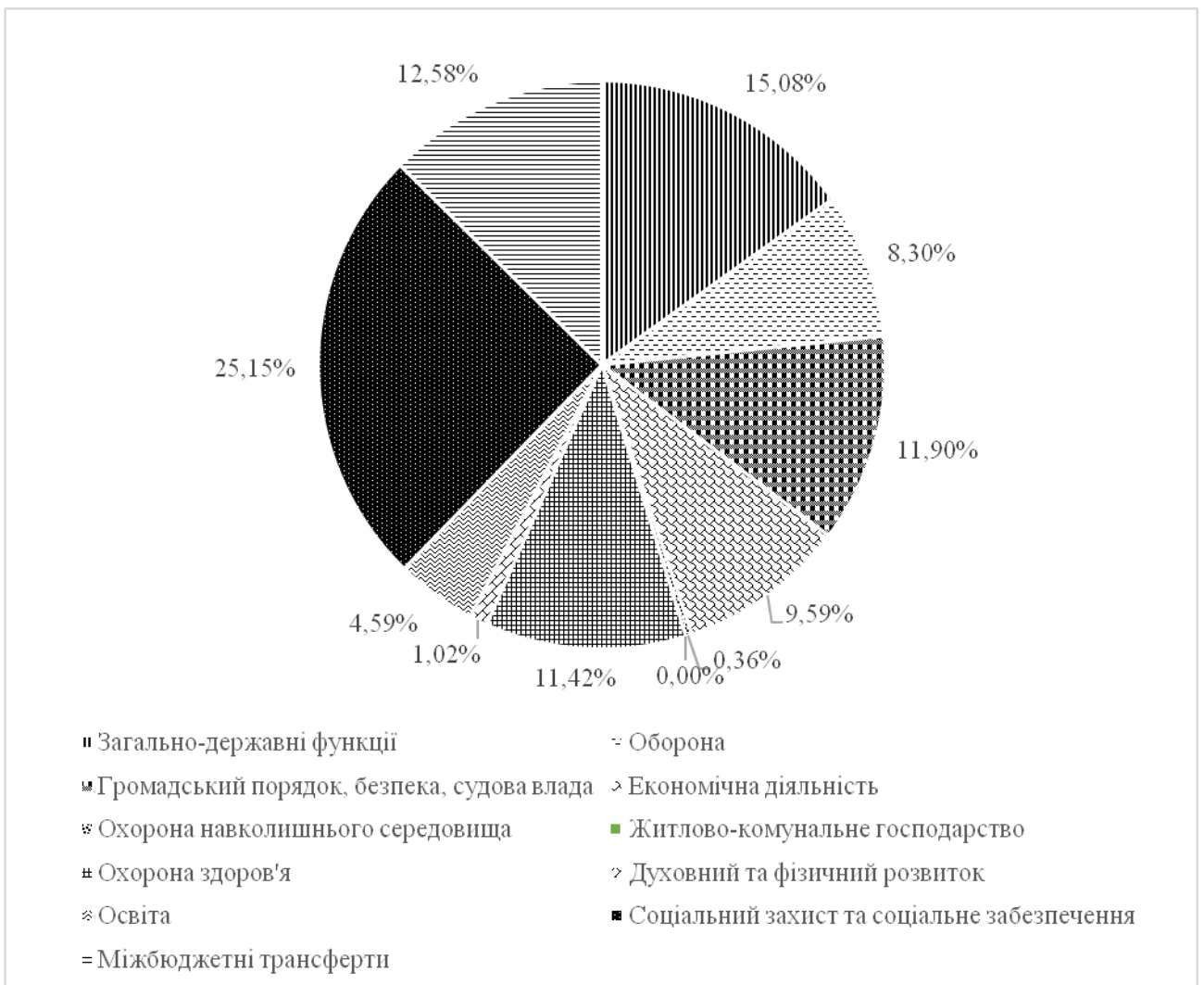

Рисунок 1. Структура видатків Державного бюджету України за функціональною класифікацією на 01.10.2021 р., млн. грн.

Джерело: [2, с. 1]

Аналіз видаткової частини Державного бюджету України вказує на те, що найбільшу питому вагу в її структурі займають видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення пенсіонерів, непрацездатних, безробітних, сімей та молоді, ветеранів війни тощо (25,15%). На сьогодні, їх обсяг значно перевищує обсяг видатків на економічну діяльність, що, на нашу думку, виступає вагомим чинником стримування розвитку економіки держави. Міжбюджетні трансферти складають 12,58% у загальній структурі видатків Державного бюджету України, що демонструє наявність значного рівня залежності місцевих бюджетів від центрального грошового фонду держави.

Отже, податкові надходження посідають головне місце у доходах центрального бюджету держави, займаючи найбільшу питому частку у їх структурі, вони є основним інструментом державного регулювання економіки. Однак залишається потенціал для зростання розміру податкових надходжень без збільшення податкового тягара за рахунок зменшення рівня тіньової економіки та обсягів «позамитного» ввезення товарів на територію України.

Сучасний стан видаткової частини бюджету характеризується значною орієнтацією на соціальні виплати, соціальне забезпечення та підпримання місцевих бюджетів. Така ситуація потребує кардинальних змін з метою переходу від бюджетної моделі "проїдання" до моделі економічного розвитку.

Література

1. Сьомченко В.В., Денисенко А.А. Доходи та видатки бюджету в системі соціально-економічного розвитку України. *Приазовський економічний вісник*, 2019, № 4(15). С. 61-67.
2. Офіційний веб-сайт Державної казначейської служби України. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua> (дата звернення 31.10.2021).
3. Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk/state-budget> (дата звернення 31.10.2021).
4. Тарасюк М.В., Сироветник О.С. Доходи державного бюджету в системі соціально-економічного розвитку України. *Міжнародні економічні відносини та світове господарство*, 2018, № 21(2). С. 93–97.